

DOI: 10.31617/1.2025(159)05

УДК 339.543:061.1ЄС=111

ЗОЛОТАРЬОВА Оксана,

к. т. н., доцент, доцент кафедри
товарознавства та митної справи
Державного торговельно-економічного
університету
вул. Кіото, 19, м. Київ, 02156, Україна

ORCID: 0000-0003-2534-3125

o.zolotarova@knute.edu.ua

КАРАВАЄВ Тарас,

д. т. н., професор,
професор кафедри товарознавства та митної справи
Державного торговельно-економічного
університету
вул. Кіото, 19, м. Київ, 02156, Україна

ORCID: 0000-0003-4429-2474

t.karavayev@knute.edu.ua

ДУГІНЕЦЬ Ганна,

д. с. н., професор,
завідувач кафедри світової економіки
Державного торговельно-економічного
університету
вул. Кіото, 19, м. Київ, 02156, Україна

ORCID: 0000-0003-3708-3666

g.duginets@knute.edu.ua

АЕО В РЕФОРМІ МИТНОЇ СИСТЕМИ ЄС

Проведено аналіз еволюції концепції Авторизованого економічного оператора (АЕО) у рамках реформи митної системи Європейського Союзу 2023 р. Увага авторів зосереджена на запропонованій реформою концепції Довірих і перевірених трейдерів, що базується на принципах програми АЕО та спрямована на подальше спрощення митних процедур, покращення прозорості й підвищення безпеки торгівлі. Гіпотеза полягає в тому, що впровадження цієї концепції в Україні може додатково спростити митні процедури для українських суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, що відповідають встановленим критеріям, а також підвищити ефективність і прозорість управління митною системою, сприяти інтеграції України в європейський економічний простір і посилити економічні зв'язки з ЄС. На основі аналізу європейського законодавства та наукової літератури зазначено, що, хоча

ZOLOTAROVA Oksana,

PhD in Technical Sciences,
Associate Professor, Associate Professor of the
Department of Commodity Science and Customs Affairs
State University of Trade and Economics
19, Kyoto St., Kyiv, 02156, Ukraine

ORCID: 0000-0003-2534-3125

o.zolotarova@knute.edu.ua

KARAVAYEV Taras,

Doctor of Sciences (Technical),
Professor, Professor of the
Department of Commodity Science and Customs Affairs
State University of Trade and Economics
19, Kyoto St., Kyiv, 02156, Ukraine

ORCID: 0000-0003-4429-2474

t.karavayev@knute.edu.ua

DUGINETS Ganna,

Doctor of Sciences (Economics), Professor,
Head of the Department
of World Economy
State University of Trade and Economics
19, Kyoto St., Kyiv, 02156, Ukraine

ORCID: 0000-0003-3708-3666

g.duginets@knute.edu.ua

АЕО CONCEPT IN EU CUSTOMS REFORM

This research is focused on the evolution of the concept of Authorized Economic Operator (AEO) within the framework of the EU customs system reform in 2023. It was focused on the concept of Trusted and Verified Traders proposed by the reform, which is based on the principles of the AEO program and aimed to further simplify customs procedures, improve transparency and enhance trade security. The hypothesis is that implementing of this concept in Ukraine could additionally simplify customs procedures for Ukrainian foreign economic operators who meet established criteria, as well as improve the efficiency and transparency of customs system management, facilitate Ukraine's integration into the European economic area, and strengthen economic ties with the EU. Based on an analysis of European legislation and academic literature, it has been found that, while Ukraine already possesses certain

Copyright © Автор(и). Це стаття відкритого доступу, яка розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

Україна вже має певні передумови імплементації програми АЕО, перед нею стоять виклики, зокрема недостатня інтеграція інформаційних систем і потреба у зміцненні інституційної спроможності митних органів. Результати дослідження свідчать, що впровадження концепції Довірих і перевірених трейдерів (ДПТ) може розширити можливості для автоматизації й підвищення прозорості митних процедур, що є важливим кроком на шляху до інтеграції України в міжнародні економічні процеси.

Ключові слова: митна реформа, АЕО, безпека торгівлі, митні процедури, ЄС, Україна.

prerequisites of implementing the AEO programme, it faces challenges, including insufficient integration of information systems and the need to strengthen the institutional capacity of customs authorities. The results of the research indicate that implementing the Trusted and Verified Traders' Concept could expand opportunities for automation and enhance transparency in customs procedures, which is an important step towards integrating Ukraine into international economic processes.

Keywords: customs reform, AEO, trade security, customs procedures, EU, Ukraine.

JEL Classification: F13, F15, K33, L81.

Вступ

В умовах глобалізації та прискореного розвитку міжнародної торгівлі інститути, що сприяють спрощенню митних процедур, стали необхідною умовою для підвищення конкурентоспроможності та безпеки. Одним з таких інструментів є інститут Авторизованого економічного оператора (АЕО), який запроваджено в багатьох країнах світу як реакція на необхідність зміцнення безпеки ланцюгів постачання та зменшення адміністративного навантаження на бізнес. У світовій практиці інститут АЕО є одним з найважливіших інструментів спрощення митних процедур для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, що відповідають певним стандартам надійності та безпеки.

У 2023 р. Європейська комісія представила "найбільш амбітну реформу митного союзу з моменту його створення в 1968 р."¹ (*European Commission, 2023a*), яка розширює концепцію АЕО шляхом введення нової концепції Довірих та перевірених трейдерів (*Trust and Check Traders*). Остання передбачає впровадження спрощених процедур для трейдерів, що відповідають суворим критеріям фінансової стабільності, дотримання заходів безпеки та належного ведення документації.

Глобальна концепція АЕО, її розвиток та вплив на міжнародну торгівлю, а також переваги та проблеми впровадження в різних країнах світу стали об'єктом численних досліджень як закордонних (*Chen & Ma, 2015; Świerczyńska, 2018; Romans, 2022; Gwardzińska, 2023*), так і вітчизняних науковців, зокрема Канигіна та ін. (2022). Вивченням проблем впровадження та особливостей розвитку АЕО в Україні, а також їх відповідності міжнародним стандартам займалися Вербицький та ін. (2021), Микитенко та ін. (2023), Варгуляк (2023). Дослідженню реформ митної системи ЄС присвятили свої праці *Lux (2023)* та *Muñiz (2023)*. Плохута (2024a, 2024b) досліджує особливості імплементації митної реформи ЄС в Україні та її перспективи й виклики для митної справи України.

¹ Усі цитати з іншомовних джерел наведено у перекладі авторів статті.

Перспективи та виклики впровадження нової концепції Довірих та перевірених трейдерів в ЄС були предметом досліджень *Fruscione* (2023), *Lux* (2024).

Змістовному аналізу останніх публікацій та досліджень присвячено розділ 2, що обумовлює необхідність глибокого вивчення ключових напрямів, викликів і перспектив запровадження спрощень АЕО для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності в міжнародних ланцюгах постачання. Особливу увагу приділено недостатньо дослідженим проблемам впровадження концепції Довірих та перевірених трейдерів (ДПТ), що включає аналіз умов, ризиків і перспектив її адаптації до реалій митної системи України.

Метою статті є вивчення еволюції концепції АЕО в контексті митної реформи ЄС, виявлення основних перспектив і викликів для України, а також дослідження перспектив інтеграції концепції ДПТ у практику зовнішньоекономічної діяльності України та оцінка її можливого впливу на спрощення митних процедур, підвищення рівня безпеки торгівлі та сприяння інтеграції України в міжнародні економічні процеси.

Проблемою дослідження є визначення оцінки готовності України до гармонізації своєї митної системи з новими стандартами ЄС та можливості впровадження концепції ДПТ для спрощення та зміцнення торговельних відносин з Європейським Союзом. Актуальність цього питання зростає у світлі інтеграційного курсу України до Європейського Союзу та її ролі в регіональній торгівлі.

Основна гіпотеза полягає в тому, що впровадження в Україні концепції Довірих і перевірених трейдерів, яка є вдосконаленою версією концепції Авторизованого економічного оператора, може додатково спростити митні процедури для українських суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, що відповідають встановленим критеріям, а також підвищити ефективність і прозорість митного адміністрування, сприяти інтеграції України в європейський економічний простір і посилити економічні зв'язки з ЄС.

Методами дослідження стали аналіз європейського митного законодавства, огляд наукових публікацій щодо програми АЕО та її еволюції, а також якісний аналіз перспектив і викликів, пов'язаних з впровадженням концепції ДПТ в Україні. Для оцінки готовності України до реалізації реформ використані методи порівняльного аналізу, огляду законодавчих ініціатив та інтерв'ювання експертів у галузі митної справи.

Основна частина статті складається з трьох розділів. У першому представлено огляд реформи митної системи ЄС в частині еволюції програми АЕО, її роль у безпеці торгівлі та вплив на міжнародні ланцюги постачання. Другий розділ присвячено огляду останніх наукових досліджень і публікацій основних елементів реформи митної системи ЄС, функціонування АЕО в Україні та світі та новітньої концепції ДПТ. У третьому розділі розглянуто оцінку перспектив впровадження концепції ДПТ в Україні, визначено потенційні бар'єри та рекомендації для їх подолання.

1. Реформа митної системи ЄС: що зміниться для АЕО

Реформа митної системи Європейського Союзу 2023 р. (*European Commission, 2023a*) є одним з найамбітішних і комплексних заходів, спрямованих на модернізацію митних процедур, підвищення ефективності управління ризиками та сприяння міжнародній торгівлі. Основою реформи є три ключові принципи: підвищення ефективності, геополітична релевантність та здатність адаптуватися до нових викликів. Ці принципи відображають сучасні глобальні тенденції у торгівлі, зміну економічного середовища та необхідність посилення контролю над ризиками, зокрема в контексті зростаючої ролі електронної торгівлі.

1.1. Центр митних даних ЄС

Одним з центральних елементів реформи митної системи Євро-союзу є створення Центру митних даних ЄС (*EU Customs Data Hub*), що стане важливим інструментом для інтеграції національних митних систем в єдину цифрову платформу. Ця платформа дасть змогу суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності подавати дані про товари до митного оформлення лише один раз для всіх країн – членів ЄС через уніфікований інтерфейс, що суттєво зменшить адміністративне навантаження та мінімізує дублювання процесів. Централізація даних не лише спростить митні процедури, але й посилить аналітичні можливості митних органів, що сприятиме ефективнішому управлінню митними ризиками та боротьбі з контрабандою й шахрайством у міжнародній торгівлі.

1.2. Створення єдиного митного органу ЄС

Іншим важливим аспектом реформи є утворення єдиного митного органу ЄС (*EU Customs Authority*), який відповідатиме за централізоване управління ризиками в рамках митного союзу ЄС. Цей орган відіграватиме ключову роль у координації діяльності національних митних адміністрацій та забезпеченні єдиного підходу до управління ризиками, що особливо важливо в умовах сучасних глобальних викликів. Центральне управління ризиками дозволить зосереджувати ресурси на високоризикових суб'єктах та операціях, тоді як добросовісні суб'єкти господарювання зможуть користуватися значними спрощеннями в рамках нової концепції ДПТ. Ця концепція розширює програму АЕО та надає можливість суб'єктам, які дотримуються високих стандартів виконання митних правил і процедур, користуватися спрощеними процедурами, такими як зменшення кількості митних перевірок, прискорене оформлення декларацій, використання єдиної спрощеної декларації для багаторазових транзакцій та автоматизовані процедури проходження митного контролю.

1.3. Нові механізми управління ризиками

Реформа запровадить нову модель управління ризиками в Євро-пейському Союзі, що передбачає залучення держав – членів ЄС, Євро-пейської комісії, *EU Customs Authority* та інших відповідних органів,

зокрема й органів ринкового нагляду. Важливим елементом цієї нової моделі управління є партнерство з бізнесом, що стане основою для реалізації ефективного ризик-менеджменту.

У рамках реформи буде засновано нову урядову структуру ЄС, що відповідатиме за здійснення ризик-менеджменту, спрямованого на захист спільного кордону ЄС для товарів. По-перше, на базі митної служби ЄС (*EU Customs Authority*) буде створено Центр аналізу ризиків (*Central Risk Analysis Capability*), який використовуватиме нові дані з Центру митних даних ЄС (*EU Customs Data Hub*). Також буде розроблено механізм для забезпечення більш гармонізованої реалізації ризик-менеджменту та контролю на спільному кордоні ЄС та встановлено рамкову співпрацю між різними органами, які управляють єдиним ринком та митним союзом. Завершить цей процес створення механізму для формування спільного бачення пріоритизації ризиків, що допоможе зосередити зусилля на найбільш критичних аспектах управління ризиками в Європейському Союзі.

1.4. Єдиний інтерфейс подання митних декларацій

Особлива увага в реформі приділяється розвитку цифрових інструментів та впровадженню єдиного інтерфейсу для подання митних декларацій (*Single window*), що забезпечить гармонізоване дотримання вимог митного законодавства на всій території ЄС. Ця система дасть змогу значно зменшити логістичні витрати та прискорити час переміщення товарів через митні кордони, забезпечуючи більш швидке та ефективне обслуговування суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Окрім цього, реформа спрямована на спрощення митних процедур для електронної торгівлі, що набуває все більшого значення у світовій економіці. Платформи електронної комерції, такі як великі онлайн-магазини та маркетплейси, отримають статус умовних імпортерів та будуть нести відповідальність за митне оформлення товарів, які продаються через їхні сервіси й переміщуються через митні кордони ЄС. Це передбачає, що такі платформи будуть зобов'язані подавати митні декларації від імені своїх продавців і покупців, що сприятиме підвищенню прозорості митних операцій. Така зміна спростить процес для кінцевих споживачів, зменшивши для них бюрократичні перешкоди, і одночасно підвищить ефективність контролю за дотриманням митних правил з боку органів державної влади.

1.5. Етапи впровадження реформи

Реформа передбачає поетапну імплементацію описаних нових інструментів і систем. За планом, розгортання реформи триватиме протягом подальших 10–15 років, що дасть змогу поступово впроваджувати нові елементи без порушення наявного процесу діяльності митних органів ЄС. Європейський центр митних даних розгортатиметься в кілька етапів, при цьому вже з 2028 р. платформи електронної торгівлі почнуть

користуватися новим режимом митного оформлення. До 2032 р. бізнеси отримають можливість використовувати Європейський центр митних даних на добровільних засадах, а з 2038 р. це стане обов'язковою вимогою для всіх учасників міжнародної торгівлі.

Реформа митної системи ЄС є важливим кроком до створення єдиного митного простору, який дозволить Європейському Союзу ефективніше реагувати на сучасні виклики в торгівлі, підвищити безпеку та прозорість митних процедур, а також сприяти розвитку міжнародної співпраці у сфері митних питань.

2. Огляд останніх наукових досліджень і публікацій

Реформа митної системи ЄС, що вводить концепцію Довірених та перевірених трейдерів як розширення статусу АЕО, стала предметом наукових досліджень, орієнтованих на вивчення напрямів модернізації митних систем та посилене використання цифрових інструментів для підвищення безпеки міжнародної торгівлі та ефективності митних процедур.

2.1. Інновації митної реформи ЄС 2023 р.

В Україні дослідження реформи митної системи ЄС залишаються обмеженими, особливо в контексті аналізу її впливу на країни, що прагнуть інтеграції до європейського економічного простору. Автори статті є одними з небагатьох українських науковців, що займаються вивченням цієї тематики. У своєму дослідженні Караваєв та ін. (2024) заклали теоретичні основи для розгляду ключових аспектів митної реформи ЄС, підкреслюючи стратегію Європейської комісії щодо усунення чинників неефективності через цифровізацію та акцент на електронній комерції, водночас наголошуючи на необхідності синхронізації митних інформаційних систем України з майбутнім Центром митних даних ЄС. Автори заклали підґрунтя для продовження досліджень у майбутньому, спрямованих на поглиблення аналізу у контексті адаптації та можливостей застосування концепцій АЕО та ДПТ в Україні, тож ця стаття є логічним продовженням таких досліджень.

Плохута (2024b) також активно вивчав особливості реформування митного союзу ЄС, фокусуючись на викликах і можливостях для України, що впливають із запровадження оновленої концепції АЕО та ДПТ та наголошуючи на важливості модернізації інформаційних систем митних органів України та впровадженні інноваційних ІТ-рішень, які відповідають цифровим ініціативам ЄС.

Lux (2023) критично оцінює вплив створення Центру митних даних ЄС на програми АЕО, підкреслюючи перехід від традиційної моделі АЕО до нової концепції ДПТ, що надає операторам ринку більше автономії у митному оформленні, зокрема через можливість самостійного випуску товарів, і водночас переносить більшу відповідальність на імпортерів та

експортерів. У своїй подальшій праці *Lux* (2024) аналізує наслідки запропонованої реформи, зокрема питання передачі відповідальності у здійсненні митних процедур, критикуючи, що такі підходи не враховують складність ланцюгів постачання, де важливу роль відіграють митні брокери та логістичні оператори.

Muñiz (2023) пропонує перспективний підхід до реформи митного союзу ЄС через впровадження штучного інтелекту та аналітики даних, підкреслюючи значення Центру митних даних ЄС для централізації інформації та прискорення перевірок, що спрощує митне оформлення товарів з низьким ризиком.

Загалом наукові дослідження акцентують на актуалізації концепції АЕО, цифровізації митної системи та управлінні ризиками, а також на необхідності гармонізації митних процедур і технологічних рішень для забезпечення більш ефективної міжнародної торгівлі. Для України впровадження концепції ДПТ є як викликом, так і можливістю, що потребує законодавчих змін і модернізації інфраструктури, проте в підсумку сприятиме інтеграції в економічний простір ЄС і забезпечить більш безпечні та ефективні торгові відносини.

2.2. АЕО як інструмент відповідності, безпеки та сприяння торгівлі

Аналіз сучасних наукових досліджень щодо АЕО підтверджує ключову роль цієї ініціативи в забезпеченні відповідності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) вимогам митних органів і посиленні безпеки міжнародної торгівлі. *Chen* та *Ma* (2015) і *Romans* (2022) зосереджують увагу на значенні АЕО у сфері управління ризиками в глобальних ланцюгах постачання. *Chen* та *Ma* підкреслюють, що співпраця між урядами й бізнесом є основою для зниження ризиків і зміцнення безпеки постачань. *Romans*, досліджуючи досвід Південної Африки, показує, що програма АЕО не тільки скорочує адміністративне навантаження, але й підвищує рівень безпеки в міжнародній торгівлі, що сприяє економічному розвитку країни.

Інші дослідження також підтверджують важливу роль АЕО у стимулюванні економічної діяльності та забезпеченні безпеки. Зі свого боку, *Świerczyńska* (2018) зазначає про критичну важливість балансу між спрощенням митних процедур і збереженням ефективного контролю, що сприяє безпеці товарних потоків. *Gwardzińska* (2023) розглядає АЕО як інструмент верифікації відповідності митним нормам, звертаючи увагу на відсутність єдиних правил щодо санкцій за порушення в межах ЄС, що призводить до нерівних умов для учасників програми.

На відміну від численних закордонних праць дослідження міжнародного досвіду впровадження АЕО в Україні залишаються досить обмеженими, як і вивчення окремих аспектів реформи митної системи ЄС. У цьому контексті автори дослідження виступають провідними українсь-

кими науковцями, зосереджуючись на ґрунтовному вивченні цієї тематики, підкреслюючи перспективи та виклики для адаптації нової концепції в умовах України. Karavayev et al. (2022) провели ґрунтовний аналіз досвіду впровадження АЕО США, ЄС та Китаю, наголошуючи на позитивному впливі АЕО на прискорення міжнародної логістики, що може бути цінним в умовах геополітичної нестабільності в Україні. Канигін та ін. (2022) розглянули необхідність удосконалення процесу перевірки кандидатів на АЕО в Україні, порівнюючи його з європейською моделлю, та рекомендували адаптацію механізмів контролю. Дугінець і Вдовиченко (2024) дослідили складнощі, пов'язані з різними національними вимогами, що ускладнюють взаємне визнання статусів АЕО, підкреслюючи важливість міжнародної гармонізації процедур для підвищення ефективності програми.

Загалом дослідження підтверджують, що програма АЕО є критично важливим інструментом для забезпечення безпеки та ефективності міжнародної торгівлі. Проте її впровадження стикається з низкою викликів, зокрема у сфері гармонізації процедур і налагодженні тісної співпраці між митними органами та бізнесом. Для України, яка продовжує інтеграційний курс в умовах геополітичних змін, важливо адаптувати програму АЕО до міжнародних стандартів. Це вимагає не лише політичної волі, а й зміцнення співпраці між державними органами та суб'єктами ЗЕД, а також впровадження новітніх технологій для підвищення ефективності митних процедур.

2.3. Впровадження інституту АЕО в Україні: виклики, переваги та шляхи удосконалення

Питання функціонування та отримання статусу АЕО в Україні викликає значний інтерес у наукових колах, оскільки ця ініціатива є частиною ширшої митної реформи в контексті євроінтеграції. Проведені дослідження демонструють як перспективи, так і виклики на шляху імплементації цього інституту в Україні.

Науковці одностайно відзначають, що запровадження АЕО має значний потенціал для спрощення митних процедур, скорочення витрат часу та коштів, а також підвищення конкурентоспроможності українських компаній на міжнародних ринках. Вербицький та ін. (2021) наголошують, що адаптація митного законодавства України до норм ЄС знижує адміністративний тиск на підприємства, полегшуючи їхню діяльність на міжнародній арені. Adamiv (2022) додає, що отримання статусу АЕО дає змогу компаніям скористатися низкою переваг у митному контролі, що підвищує їхню репутацію на міжнародних ринках.

Важливим аспектом є також методологічний підхід до оцінки підприємств, що претендують на статус АЕО. Вакульчик та ін. (2023) розробили методологію, яка включає використання індикаторів митної діагностики, що забезпечує об'єктивність у присвоєнні статусу АЕО та підвищує прозорість процесу. Це є важливим елементом для розвитку

інституту в Україні, оскільки дозволяє уникнути суб'єктивності та забезпечити прозорість процедур. Дослідники також зазначають значну роль міжнародних стандартів у розвитку інституту АЕО в Україні. Микитенко та ін. (2023) підкреслюють важливість дотримання стандартів Всесвітньої митної організації, таких як стандарти безпеки, що дають змогу Україні активніше інтегруватися у світові ланцюги постачання та зміцнювати міжнародну торгівлю.

З огляду на перспективи, запровадження АЕО супроводжується низкою проблем як для великого, так і особливо для малого та середнього бізнесу. Станом на 30 жовтня 2024 р. Єдиний державний реєстр авторизованих економічних операторів включає 63 підприємства, які здебільшого є великими, тоді як для малого та середнього бізнесу виконання вимог для отримання статусу залишається складним завданням. Вербицький та ін. (2021) зазначають, що процес митного оформлення залишається складним і потребує впровадження нових технологій. Варгуляк (2023) наголошує на наявних прогалинах у національному законодавстві, що уповільнюють процес авторизації підприємств і знижують ефективність реалізації потенціалу АЕО. Цю проблему також підтверджує Плохута (2024a), звертаючи увагу на термінологічні труднощі та недоліки адаптації українського законодавства до норм ЄС. Деякі дослідники навіть сумніваються у досягненні очікуваних результатів від впровадження АЕО. Ринденко та ін. (2023) підкреслюють, що хоча нова митна процедура й покликана полегшити зовнішньоекономічну діяльність, реальний її вплив на бізнес ще не до кінця зрозумілий і потребує додаткового дослідження.

Поглиблюючи аналіз, стаття Безрідної та ін. (2024) присвячена правовому регулюванню статусу АЕО в контексті виконання зобов'язань України за Угодою про асоціацію з Європейським Союзом. У праці розглянуто міжнародні стандарти, зокрема "Рамкові стандарти безпеки та спрощення міжнародної торгівлі" (*SAFE*), розроблені Всесвітньою митною організацією, що стали основою для формування українського законодавства. Особлива увага приділяється питанням імплементації цих стандартів у національне митне право, що сприяє розвитку інституту АЕО.

Іванченко (2024) досліджує впровадження АЕО в Україні під час воєнного стану, підкреслюючи важливість збереження євроінтеграційних процесів попри зовнішні виклики. Автор відзначає, що, попри агресію з боку росії, впровадження АЕО є важливим етапом для спрощення митних процедур та підвищення конкурентоспроможності українських компаній на міжнародних ринках. Однак він також підкреслює існування значних труднощів у процесі отримання статусу, особливо через тривалі терміни набуття АЕО, що можуть затягуватися до року.

Кляцький та ін. (2024) аналізують проблеми реалізації інституту АЕО в Україні, порівнюючи український досвід з більш розвиненими європейськими практиками. Основними перешкодами є складність процедур отримання статусу АЕО для малого та середнього бізнесу, який

часто не має достатніх ресурсів для забезпечення відповідності критеріям. Додатково низький рівень обізнаності про переваги статусу АЕО серед підприємців негативно впливає на темпи впровадження цієї системи.

Усі зазначені публікації підкреслюють важливість розвитку інституту АЕО в Україні як елементу євроінтеграції, однак також звертають увагу на виклики, пов'язані з адаптацією українського митного законодавства, складністю процедур та необхідністю гармонізації з міжнародними стандартами.

2.4. "Довірені та перевірені трейдери": що зміниться для бізнесу

У дослідженні Merz (2024) зазначені ключові зміни в митному законодавстві ЄС, зокрема перехід від АЕО до нового статусу ДПТ. Основні зміни стосуються технологічної готовності операторів, зокрема інтеграції з платформою митного хабу ЄС для передачі даних у реальному часі. Це дасть змогу митним органам отримувати актуальну інформацію про рух товарів, підвищуючи ефективність контролю і зменшуючи кількість перевірок. Для отримання статусу ДПТ АЕО-операторам необхідно буде інвестувати у нові технології, що, хоч і відкриває нові можливості, також створює додаткові зобов'язання і ризики, особливо для малого бізнесу.

Fruscione (2023) зауважує, що впровадження нових технологій у рамках ДПТ позитивно вплине на компанії, які готові до інновацій, але може створити бар'єри для малих і середніх підприємств, які не мають достатніх ресурсів для таких змін. Автор пропонує розглянути можливість додаткової підтримки для малих суб'єктів ринку, щоб забезпечити рівні можливості для всіх операторів.

Впровадження статусу ДПТ, попри певні технологічні та фінансові вимоги, може значно підвищити ефективність митного контролю, сприяти зниженню адміністративного навантаження та оптимізувати процеси для бізнесу. Особливу увагу варто приділити викликам для малого та середнього бізнесу, який може відчувати суттєві фінансові тягарі від необхідності технологічної модернізації. До того ж запровадження концепції Довіrenих та перевirenих трейдерiв в Україні відкриває нові можливості для інтеграції в європейські логістичні ланцюги та покращення взаємодії з митними органами ЄС. Це створює потенціал для більш гармонійної співпраці з європейськими партнерами, спрощення митних процедур та зміцнення позицій України на міжнародних ринках.

3. Переваги запровадження в Україні концепції Довіrenих та перевirenих трейдерiв

Узгодження митної політики України з реформами митної системи ЄС дасть змогу отримати значні переваги особливо в межах нової концепції ДПТ. Ця концепція базується на принципах програми АЕО і спрямована на подальше спрощення митних процедур, покращення прозорості та підвищення безпеки торгівлі.

3.1. Покращена безпека торгівлі та спрощення процедур

Однією з ключових переваг впровадження концепції ДПТ є підвищення рівня безпеки міжнародної торгівлі, що досягається через обмін даними в режимі реального часу та посилений моніторинг ланцюгів постачання. Україна, узгоджуючи свої дії з цією концепцією, може покращити митну безпеку через використання централізованого Європейського митного центру даних, що сприяє прозорості та зменшенню ризиків у міжнародній торгівлі (*European Commission, 2023a*). Узгодження з цією рамкою дозволить українським компаніям отримати статус ДПТ, що забезпечить доступ до спрощених митних процедур: зменшення фізичних перевірок, прискорення оформлення вантажів і можливість передачі даних про вантажі в реальному часі.

Такі спрощені процеси допоможуть українським компаніям підвищити ефективність, знизити транзакційні витрати та посилити свою конкурентоспроможність на ринку ЄС (*WCO, 2021*). Зменшення митного втручання у вигляді періодичних перевірок і можливість самостійного моніторингу дотримання митних вимог також створить додаткові вигоди для бізнесу в Україні (*European Commission, 2023b*).

3.2. Зміцнення торгових відносин через угоди про взаємне визнання

Одним з основних результатів приведення української митної системи відповідно до стандартів ЄС є потенціал укладення угод про взаємне визнання (*MRA*) між Україною та ЄС. Ці угоди сприяють покращенню потоку торгівлі, оскільки взаємне визнання митного контролю та авторизації спрощує митні процедури для обох сторін (*WCO, 2021*). Україні це дасть змогу не лише спростити доступ до ринку ЄС, а й закласти основу для глибшої економічної інтеграції.

З впровадженням концепції ДПТ Україна може позиціювати себе як надійного торгового партнера в ЄС. Це відкриє можливості для укладення угод про взаємне визнання статусу ДПТ, що сприятиме більш плавному проходженню митних процедур та усуненню затримок на кордонах (*European Commission, 2023c*). Це особливо важливо для українських експортерів, які стикаються з адміністративними бар'єрами та значними затримками під час переміщення товарів через кордон.

3.3. Підвищення економічної конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості

Впровадження концепції ДПТ також сприятиме підвищенню економічної конкурентоспроможності України завдяки зменшенню адміністративного навантаження та прискоренню процесів митного оформлення. Оптимізовані митні процедури скорочують час перетину кордону і зменшують витрати на адміністрування, що є особливо важливим для українських експортерів на європейському ринку. Це дасть змогу українським підприємствам зосередитися на вдосконаленні продукції, а не

на виконанні складних митних вимог, що сприятиме зростанню продуктивності та ефективності їх діяльності.

Гармонізація митних процедур України з вимогами ЄС також підвищить її інвестиційну привабливість. Для міжнародних інвесторів важливим фактором є стабільність, прозорість і передбачуваність регуляторних процедур. Впровадження ДПТ та дотримання європейських митних стандартів сприятимуть створенню сприятливого бізнес-клімату в Україні, що своєю чергою стимулюватиме залучення іноземних інвестицій та економічне зростання (*World Bank, 2023*).

Отже, узгодження митної політики України з реформами митної системи ЄС у межах концепції ДПТ може стати важливим кроком до економічної та повної інтеграції з ЄС, сприяючи як поліпшенню безпеки міжнародної торгівлі, так і підвищенню конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості країни.

Висновки

Проведене дослідження присвячене аналізу еволюції концепції Авторизованого економічного оператора у контексті реформи митної системи Європейського Союзу 2023 р. та вивченню перспектив адаптації оновленої концепції Довіrenих та перевірених трейдерів в Україні.

Результати дослідження підтвердили гіпотезу про те, що впровадження нових підходів у рамках митної реформи ЄС сприятиме підвищенню ефективності митних процедур, зокрема через спрощення для сертифікованих економічних операторів, і може стати ключовим елементом для підвищення безпеки ланцюгів постачання в умовах глобалізації. Запропонована концепція Довіrenих і перевірених трейдерів є логічним продовженням розвитку АЕО, яка орієнтована на посилення взаємодії між митними органами та приватним сектором, що створює нові можливості для автоматизації процесів та впровадження цифрових рішень.

За результатами дослідження встановлено, що, хоча Україна вже зробила значні кроки у напрямі адаптації митної системи до стандартів ЄС, зокрема через збільшення кількості АЕО, залишається низка викликів, серед яких недостатня інтеграція інформаційних систем, потреба у покращенні інституційної спроможності митних органів та взаємодії з бізнес-спільнотою. Попри ці виклики, дослідження доводить, що Україна має значні перспективи для подальшої інтеграції новітніх стандартів, і концепція Довіrenих і перевірених трейдерів може суттєво сприяти цьому процесу.

У ході дослідження отримано додаткові незаплановані результати, пов'язані з виявленням нових аспектів взаємодії між митними органами та економічними операторами, зокрема необхідністю гармонізації нормативно-правової бази та підвищення рівня довіри між усіма учасниками митних процедур. Окрім того, виявлено, що розвиток АЕО в Україні можна прискорити завдяки міжнародній технічній допомозі та навчанню кадрів за кращими європейськими практиками.

Наукова новизна дослідження полягає в комплексному аналізі впливу реформи митної системи ЄС на розвиток концепції АЕО та її потенціал для впровадження в Україні. Дослідження висвітлює нові тенденції розвитку митних процедур, які мають важливе значення для майбутньої інтеграції України до європейського економічного простору, а також для підвищення її конкурентоспроможності на світових ринках.

Практичну цінність отриманих результатів визначає можливість їх використання за розробки нових підходів до адаптації митної політики України відповідно до реформ ЄС. Це дослідження може стати основою для удосконалення нормативно-правової бази у сфері митної політики, що сприятиме зміцненню економічної безпеки держави та створенню сприятливих умов для бізнесу.

Перспективами подальших досліджень за цим напрямом є детальний аналіз впливу впровадження концепції Довіrenих і перевірених трейдерів на розвиток малого та середнього бізнесу в Україні, а також дослідження кращих практик використання цифрових технологій у митній сфері для забезпечення прозорості та ефективності процедур контролю. Важливим напрямом подальших досліджень є також вивчення впливу митних реформ на транскордонну торгівлю та співробітництво між митними органами різних країн.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ/REFERENCE

Adamiv, M. (2022). The Institution of an Authorised Economic Operator in Ukraine: Possibilities of Boosting the Competitiveness of Enterprises under the European Integration. *Analizy i Studia CASP*, 13(1), 55–63. <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=1073212>

Chen, L., & Ma, Y. (2015). A study of the role of customs in global supply chain management and trade security based on the Authorized Economic Operator system. *Journal of Risk Analysis and Crisis Response*, 5(2). <https://www.jracr.com/index.php/jracr/article/view/137>

European Commission. (2023a). Communication from the Commission to the European Parliament, the Council and the European Economic and Social Committee. *Customs reform: Taking the Customs Union to the next level*. COM/2023/257final <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52023DC0257&qid=1684913179617>

European Commission. (2023b). *Questions and answers: EU Customs reform*. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_23_2644

European Commission. (2023c). *EU Customs Reform: Enhancing trade and security through data-driven customs management*. https://taxation-customs.ec.europa.eu/customs-4/eu-customs-reform_en

Fruscione, A. (2023). Facilitations for Trust & Check Operators. *Global Trade and Customs Journal*, 18(11), 454–456. <https://kluwerlawonline.com/JournalArticle/Global+Trade+and+Customs+Journal/18.11/GTCJ2023053>

Gwardzińska, E. (2023). The AEO system as a diagnostic and verification tool for compliance with customs legislation. In *Tax Compliance and Risk Management*, 202–218. Routledge. <https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9781003456032-13/aeo-system-diagnostic-verification-tool-compliance-customs-legislation-ewa-gwardzi%C5%84ska>

Karavayev, T., Duginets, G., & Nikanorova, O. (2022). Authorized economic operator: world experience. *Foreign trade: economics, finance, law*, 2(121), 26–37. [https://doi.org/10.31617/zt.knute.2022\(121\)03](https://doi.org/10.31617/zt.knute.2022(121)03)

Lux, M. (2023). The Ambitious Customs Reform Package Proposed by the EU Commission. *Global Trade and Customs Journal*, 18(7), 399–425. <https://doi.org/10.54648/gtcj2023049>

Lux, M. (2024). Special Procedures the Responsible Person(s): What Would Change under the EU Commission's Reform Proposal? *Global Trade and Customs Journal*, (7), 528–545, <https://doi.org/10.54648/gtcj2024064>

Merz, M. (2024). *Trust & Check Trader: EU customs reform*. 03/09/2024. <https://michaelamerz.org/2024/09/03/trust-check-trader-eu-customs-reform/>

Muñiz, P. (2023). Designing a Dream EU Customs Union. *Global Trade and Customs Journal*, 18(7), 426–430. <https://doi.org/10.54648/gtcj2023056>

Romans, B. (2022). *Securing Supply Chains Under the Authorised Economic Operator Programme*. TAXtalk, 97(2022), 38–41. https://journals.co.za/doi/abs/10.10520/ejc-taxtalk_v2022_n97_a13

Świerczyńska, J. (2018). The institution of the authorised economic operator–facilitating economic activity and minimizing the risk of compromising the security of the trade flow in goods in the international trade. *Krakowskie Studia Międzynarodowe*, 15(4), 263–275. <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=783632>

WCO. (2021). *SAFE framework of standards to secure and facilitate global trade*. https://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/instrument-and-tools/frameworks-of-standards/safe_package.aspx

World Bank. (2023). *Logistics performance index (LPI) 2023: Measuring trade logistics across the globe*. <https://lpi.worldbank.org/>

Безридня, В., Шпірно, О., & Коросташова, І. (2024). Статус автоматизованого економічного оператора в митному законодавстві України. *UNIVERSUM*, (10), 34–41. <https://archive.liga.science/index.php/universum/article/view/1166>

Bezridnya, V., Shpimo, O., & Korostashova, I. (2024). The status of the Authorized Economic Operator in Ukrainian customs legislation. *UNIVERSUM*, (10), 34–41. <https://archive.liga.science/index.php/universum/article/view/1166>

Варгуляк, О. Г. (2023). Запровадження та сучасний стан функціонування інституту авторизованого економічного оператора в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Юриспруденція*, (64). <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2023.64.6>

Vargulyak, O. H. (2023). Introduction and current state of functioning of the Authorized Economic Operator in Ukraine. *Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Series: Jurisprudence*, (64). <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2023.64.6>

Вербицький, О. М., Домбровська, О. П., Тихосова, Г. А., & Боярська, О. В. (2021). Стан запровадження в Україні інституту Авторизованого економічного оператора. *Вісник Херсонського національного технічного університету*, 1(76), 20–26. <https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2021.1.2>

Verbytskyi, O. M., Dombrovska, O. P., Tikhsova, H. A., & Boyarska, O. V. (2021). The state of implementation of the Authorized Economic Operator in Ukraine. *Herald of Kherson National Technical University*, 1(76), 20–26. <https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2021.1.2>

Дугинець, Г., & Вдовиченко, М. (2024). Авторизований економічний оператор: переваги та проблеми імплементації в світі. *Економіка та суспільство*, (64). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-73>

Duginets, G., & Vdovychenko, M. (2024). Authorised economic operator: advantages and challenges of implementation in the world. *Economy and Society*, (64). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-73>

Іванченко, Е. П. (2024). Перспективи запровадження інституту авторизованого економічного оператора в Україні в умовах воєнного стану. *Балтія Паблішинг*. <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/473/12674/26474-1?inline=1>

Ivanchenko, E. P. (2024). Prospects for the introduction of the institution of an authorized economic operator in ukraine during the legal regime of martial law. *Baltija Publishing*. <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/473/12674/26474-1?inline=1>

Канигін, С., Тищенко, В., & Азізова, К. (2022). Міжнародний досвід організації перевірок кандидатів на отримання статусу авторизованого економічного оператора. *Економіка та суспільство*, (39). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-68>

Kanyhin, S., Tyschenko, V., & Azizova, K. (2022). International experience of validation of authorized economic operator candidates. *Economy and Society*, (39). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-68>

Караваєв, Т., & Калуга, Н. (2024). Митна реформа ЄС: імплементація в Україні. <i>Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право</i> , 1(132), 4–22. https://doi.org/10.31617/3.2024(132)01	Karavayev, T., & Kaluha, H. (2024). EU customs reform: implementation in Ukraine. <i>Foreign trade: economics, finance, law</i> , 1(132), 4–22. https://doi.org/10.31617/3.2024(132)01
Кляцький, Д., Білоножко, М., & Коросташова, І. (2024). Сутність митно-правового інституту Авторизованого економічного оператора та проблемні питання його реалізації в Україні. <i>UNIVERSUM</i> , (9), 108–115. https://archive.liga.science/index.php/universum/article/view/1089	Klyatskiy, D., Bilonozhko, M., & Korostashova, I. (2024). The essence of the customs-legal institution of the Authorized Economic Operator and problematic issues of its implementation in Ukraine. <i>UNIVERSUM</i> , (9), 108–115. https://archive.liga.science/index.php/universum/article/view/1089
Микитенко, Т., Мельник, О., & Сагайдак, І. (2023). Розвиток інституту Авторизованого економічного оператора в Україні в контексті імплементації міжнародних стандартів. <i>Економіка та суспільство</i> , (58). https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-21	Mykytenko, T., Melnyk, O., & Sahaidak, I. (2023). Development of the Authorized economic operator institute in Ukraine in the context of implementing international standards. <i>Economy and Society</i> , (58). https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-21
Плохута, Є. (2024a). Митно-правова концепція Авторизованого економічного оператора в Україні: Термінологічний дискурс. <i>Юридичний науковий електронний журнал</i> , (3), 84–90. http://www.lsej.org.ua/3_2024/84.pdf	Plohuta, Ye. (2024a). Customs and legal concept of an authorised economic operator in Ukraine: terminological discourse. <i>Law scientific electronic journal</i> , (3), 84–90. http://www.lsej.org.ua/3_2024/84.pdf
Плохута, Є. (2024b). Реформа митного союзу ЄС: перспективи та виклики для митної справи України. <i>Науковий юридичний журнал</i> , (2024). http://www.legalnovels.in.ua/journal/22_2024/25.pdf	Plokhuta, Ye. (2024b). EU Customs Union Reform: prospects and challenges for Ukrainian customs. <i>Scientific law journal</i> , (2024). http://www.legalnovels.in.ua/journal/22_2024/25.pdf
Ринденко, М., Ринденко, С., & Пашко, П. (2023). Провал чи прорив: як нова митна процедура АЕО вплине на український бізнес. <i>Матеріали конференцій МНЛ</i> (15 грудня 2023 р., м. Івано-Франківськ), 68–71. https://archive.liga.science/index.php/conference-proceedings/article/view/637	Ryndenko, M., Ryndenko, S., & Pashko, P. (2023). Failure or breakthrough: How the new AEO customs procedure will affect Ukrainian business. <i>Proceedings of the MNL Conference (December 15, 2023, Ivano-Frankivsk)</i> , 68–71. https://archive.liga.science/index.php/conference-proceedings/article/view/637

Конфлікт інтересів. Автори заявляють, що вони не мають фінансових чи нефінансових конфліктів інтересів щодо цієї публікації; не мають відносин із державними органами, комерційними або некомерційними організаціями, які могли б бути зацікавлені у поданні цієї точки зору. З огляду на те, що автори працюють в установі, яка є видавцем журналу, що може зумовити потенційний конфлікт або підозру в упередженості, остаточне рішення про публікацію цієї статті (включно з вибором рецензентів та редакторів) приймалося тими членами редколегії, які не пов'язані з цією установою.

Дослідження виконане в рамках реалізації проекту Еразмус+ на пряму Жан Моне "Програма авторизованого економічного оператора ЄС: імплементація в Україні" (101085558 – EUAE0UA).

Золотарьова О., Караваєв Т., Дугінець Г. АЕО в реформі митної системи ЄС. *Scientia fructuosa*. 2025. № 1. С. 75–89. [https://doi.org/10.31617/1.2025\(159\)05](https://doi.org/10.31617/1.2025(159)05)

Надійшла до редакції 05.11.2024.

Прийнято до друку 13.11.2024.

Публікація онлайн 17.02.2025.